

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

SUUNNITELMA	
Työpajan/toiminnan järjestäjä/ vastuutaho	Katja Kontturi, Jyväskylän yliopisto, Näkymättömät-hanke
Työpajan/toiminnan aika ja paikka	Perjantaisin 22.1.–18.3.2016 klo 9-10.30 (16 t), Korpilahti, Alkio-opisto Torstaisin 28.1.–17.3.2016 klo 18.30–20.00 (16 t), Jyväskylä, Veturitallit Vaihtelevina päivinä 19.8.–8.9.2016 vaihteleviin kellonaikoihin (n. 4-5 t / tapaaminen, yht. 25 t), Jyväskylä, Kristillinen opisto
Tarve	Alkio-opiston ja Jyväskylän kristillisen opiston työpajat järjestettiin toiveesta. Alkio-opiston kurssitarjottimesta puuttui luovia kursseja ja ensimmäistä kertaa Kristillisellä opistolla järjestettyyn kirjoittajalinjaan kaivattiin monipuolista taiteen tekemistä. Veturitallien kurssi oli puolestaan avoin kaikille kiinnostuneille, mikä mahdollisti nuorten osallistamisen laajalta haarukalta. Kurssien toivottiin lisäävän ja monipuolistavan nuorten itseilmaisua, mikä puolestaan auttaisi oman osaamisen näkyväksi tekemiseen esimerkiksi taiteen keinoin tulevia työtehtäviä ajatellen.
Tavoite	Kurssit käsittelivät omaelämäkerrallista sarjakuvaa ja niiden tavoitteena oli harjaannuttaa nuoret kertomaan omaa elämäänsä sarjakuvan keinoin. Erilaisten tehtävien tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan omaa osaamistaan, elämäntarinaansa, toiveitaan ja unelmiaan. Itsetuntemusta lisäävät tehtävät olivat tukena myös identiteettityössä.

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

Kohderyhmä	<p>Alkio-opiston kurssi oli avoin kaikille opiston opiskelijoille. Koska kurssitarjottimesta puuttui kaikenlainen luova toiminta, kirjoittamista ja piirtämistä yhdistävä sarjakuvakurssi toimi monille pienenä luovana taukona ja henkireikänä muiden opiskelujen ohessa.</p> <p>JKO:n kurssi oli suunnattu kirjoittajalinjan opiskelijoille. Kuten Alkio-opisto, myös Kristillinen opisto on eräänlainen välietappi joko eri opiskelupaikkojen tai opiskelun ja työelämän välissä oleville nuorille, jotka hakevat paikkaansa yhteiskunnassa. Koska kurssi kuului osaksi linjan toimintaa, osallistuminen oli motivoitua.</p> <p>Veturitallien kurssi oli avoin kaikille hankkeen kohderyhmään kuuluville nuorille. Sitä markkinoitiin luovana, omaelämäkerrallisena työpajana kelle tahansa, joka on kiinnostunut piirtämisestä ja sarjakuvasta. Koska mikään kurseista ei vaatinut esitietoja, ilmoittautumisen ja osallistumisen kynnys oli matala.</p>
Tulokset/tuotokset	<p>Sarjakuvakurssien oli tarkoitus herättää ajatuksia siitä, miten kuva ja sana voivat yhdessä kertoa henkilökohtaista tarinaa. Piirtämisen ja kirjoittamisen yhdistäminen on joillekin helpompaa kuin esimerkiksi pelkkä kirjoittaminen, joten kurssipalautteissa odotin erityishuomioita menetelmän herättämästä innostuksesta ja myös helppoudesta.</p> <p>Kursseilla tuotettiin erilaisia lyhyitä piirrosharjoituksia sekä laajempi, vapaamuotoinen sarjakuva itselle tärkeästä (omaelämäkerrallisesta) aiheesta. Nuoret valitsivat työt, jotka halusivat julkaista ja ne julkaistiin hankkeen sarjakuvablogissa osoitteessa nakymattomat.sarjakuvablogit.com.</p>

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

Työskentely	<p>Sarjakuvatyöpajassa käytettiin erilaisia kirjallisuusterapiasta tuttuja tehtäviä, jotka on jatkojalostettu sarjakuvan tekemiseen sopivaksi. Erilaiset omakuvat, ikävien asioiden personointi ja tajunnanvirtakirjoittaminen yhdistettiin sarjakuvan kerronnan keinoin tarinoiksi. Olennaista on antaa jokaiselle tilaa ja vapaus tehdä asiat omalla tyylillä (kaikki osaavat piirtää), sillä sarjakuvan kerrontakeinot ovat varsin vapaamuotoisia visuaaliselta ilmeeltään.</p> <p>Osallistujat sitoutettiin pajan toimintaan tavoitteellisesti: jokaisella oli oma henkilökohtainen tarina kerrottavana ja sen julkiseksi tuominen (omalla nimellä tai nimimerkillä) oli yksi kurssin mahdollisuuksista. Sitouttamisessa olennaista oli myös luova ja vapaa työskentelyilmapiiri ja avoimuus: jokainen sai jakaa sen verran kuin halusi eikä kurssin aikana puhuttuja asioita jaettu ulkopuolisille.</p> <p>Sarjakuvakursseilla pärjää pelkällä paperilla ja lyijykynällä tarpeen vaatiessa, mutta käytimme kursseilla materiaaleina erilaisia papereita (A3 ja A4, tulostuspaperi, laadukas piirustuspaperi ja vesiväripaperi), lyijykyniä, pyyhekumeja, viivoittimia sekä erilaisia tusseja. Olennaisimpia olivat mustat tussit, joiden paksuus vaihteli ohuesta tussaustussista paksuun väritystussiin. Lisäksi tarjolla oli normaalit puuvärit ja vesiväripuuvärit, joilla saattoi kokeilla erilaisia väritystapoja.</p> <p>Kurssien osallistaminen tapahtui varsin pitkälti luovassa ja sallivassa ilmapiirissä, jossa oli mahdollista olla oma itsensä ja erilaisiin kokeiluihin kannustettiin. Sarjakuva on kerrontaväline, jonka menetelmät on hyvä ensin oppia, jotta niitä voi rikkoa itselleen sopivalla tavalla. Oman tarinan kertominen kuvin ja sanoin ja sen julki tuominen sarjakuvablogissa teki nuoria näkyväksi.</p> <p>Kurssien ohjaajana toimi Näkymättömät-hankkeen tutkijatohtori Katja Kontturi, joka on tutkinut sarjakuvaa ja väitellyt siitä tohtoriksi jouluna 2014. Hän on myös piirtänyt jonkin verran omaelämäkerrallista sarjakuvaa ennen hankkeeseen tuloaan. Sarjakuvan tekeminen ei itsessään vaadi erikoisosaamista, mutta työskentelyä ohjaillessa oli hyvä olla hallussa sarjakuvan kerrontakeinon teoreettiset perusteet ja</p>
-------------	--

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

Sisältö	<p>Tyypillisesti sarjakuvakurssin tapaaminen alkoi lyhyellä orientaatiotehtävällä, esimerkiksi omien ajatusten piirtämisellä mandala-kaavioon. Orientaatiotehtävä oli kestoaltaan lyhyt ja sen tarkoitus oli saattaa nuoren ajatukset tähän hetkeen ja pistää kynä liikkeelle.</p> <p>Sen jälkeen vuorossa oli päivän teema, joka vaihteli viikoittain. Teemaa, kuten esimerkiksi oman osaamisen tunnistamista, käsiteltiin erilaisten luovin piirustus- ja kirjoitusharjoitusten avulla, jotka sitten jatkojalostettiin sarjakuvaksi. Oman osaamisen ydinalueita listattiin ensin sanallisesti, josta lähdettiin liioittelemaan ja jalostettiin siitä supervoima. Nuoret visioivat itsestään supersankarin asuine ja supersankarinimineen ja toivat näin oman osaamisensa keskiöön liioittelun keinoin. Lopullisen tuotoksen muoto saattoi olla lyhyt, 3-4 ruudun sarjakuvastrippi tai koko sivun kokoinen splash page -ruutu, jossa hahmo esiteltiin lukijalle.</p> <p>Työvaiheen jälkeen käytiin läpi esittelykierrros, jossa jokainen näytti työstään sen verran kuin halusi ja jakoi kokemuksiaan sekä prosessista että lopputuloksesta.</p> <p>Tapaaminen päättyi fiiliskierrokseen, jossa jokainen valitsi pöydältä sopivan Aku Ankka -kortin sen mukaan, mikä oli oma tunnetila työskentelyn jälkeen.</p>
Pajan arvioinnin toteuttaminen	<p>Kurssin ohjaaja on arvioinut omaa toimintaansa itsearvioinnilla kurssien päätyttyä. Lisäksi kurssin lopussa on kerätty kirjallista palautetta nuorilta. Palautteessa on kiinnitetty huomiota nuoren omaan toimintaan ja minkä hän on kokenut mielekkääksi. Jos kurssi on tuonut nuorelle uusia ahaa-elämyksiä sarjakuvan mahdollisuuksista tai lisännyt tämän omaa itsetuntemusta, kurssi on selvästi ollut mielekäs ja onnistunut. Tätä voidaan mitata nuoren omilla sanavalinnoilla, joita hän on käyttänyt kirjallisessa palautteessa. Vaikka kurssi ei olekaan terapiaa, nuori on voinut käyttää palautteessaan sanaa ”terapeuttinen”, mikä tarkoittaa, että hän on kokenut luovan työskentelyn itselleen merkittäväksi, sillä hän on päässyt käsittelemään itseään vaivanneita asioita.</p>

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

ARVIOINTI	
Pajan tavoitteiden määrittely ja tulokset	<p>Kurssien tavoitteena oli harjaannuttaa nuoret kertomaan omaa elämänsä sarjakuvan keinoin. Erilaisten tehtävien tarkoituksena oli saada nuoret pohtimaan omaa osaamistaan, elämäntarinaansa, toiveitaan ja unelmiaan. Itsetuntemusta lisäävät tehtävät olivat tukena myös identiteettityössä. Tavoitteet toteutuivat varsin hyvin, sillä jokaisen tapaamiskerran päätteeksi käydyissä keskusteluissa, kurssipalautteessa ja reflektioivissa esseissä nuoret kertoivat kokeneensa työskentelyn mielekkääksi. Tehtävät olivat saaneet heidät pohtimaan minuuttaan ja jotkut olivat jopa löytäneet sarjakuvasta itselleen sen luonnollisimman ilmaisumuodon.</p> <p>Kolmen kurssin jälkeen voi todeta, että nuoret tarvitsevat luovia hetkiä arkeensa. Piirtäminen ja kirjoittaminen toimivat hyvinä välineinä itseilmaisuuksiin ja oman tarinan kertomiseen.</p>
Kohderyhmän tavoittaminen	<p>Alkio-opiston ja Kristillisen opiston nuoret tavoitettiin opistojen omien kanavien kautta sisäisellä viestinnällä. Veturitallien kurssille haettiin ilmoittautumisia sosiaalisen median ja paikallisessa mediassa markkinoinnin lisäksi myös paikkakohtaisella viestinnällä.</p> <p>Kursseista paitsi jäi todennäköisesti eniten niitä, joiden aikatauluihin tapaamiset eivät sopineet. Isoin kynnyksien lienee ollut Veturitallien kurssiin ilmoittautumisella, sillä se oli avoin kaikille ja tällainen voi pelottaa ujoimmat ja pahiten syrjäytyneet nuoret pois. Sarjakuva itsessään on myös sen verran selkeä menetelmä, että jos ei koe sitä omakseen, ei kurssille välttämättä ilmoitauduta.</p> <p>Kristillisen opiston kurssi oli kaikista suljetuin, sillä se oli tarkoitettu vain kirjoittajalinjalaisille.</p> <p>Alkio-opiston kurssilla kävi viisi nuorta, Veturitallien kurssilla 6 ja Kristillisen opiston ryhmässä 6 nuorta.</p>

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

Arvio työskentelystä	<p>Kurssilaisilla oli halu tehdä jotain luovaa. Joskus oli taustalla aiemmat negatiiviset kokemukset sarjakuvan tekemisestä, joka oli vaatinut tarkkoja raameja. Kurssin avulla nuoret ymmärsivät, mitä kaikkea sarjakuvalla voi ja saa tehdä. Erilaiset lyhyet tehtävänannot toimivat syötteinä ja inspiraationlähteinä omalle pidemmälle projektille, joka oli jokaisella vapaavalintainen. Vaikka kaikki eivät saaneetkaan projektiaan kurssin aikana valmiiksi, tärkeintä oli prosessin aloittaminen ja suunnittelu: miten visualisoida oma tarina sarjakuvaksi?</p> <p>Kurssi oli sopiva paikka työstää omia ajatuksia, jotka realisoituvat paperille. Samalla työskentely oli joillekin puhdistavaa, oman mielenmaiseman tutkimista. Kurssi mahdollisti ns. paineettoman luovuuden vapauden, ei väliä lopputuloksesta eikä ulkoasusta.</p> <p>Sarjakuva koettiin itseilmaisun ohessa myös apuvälineeksi: tehtävistä sai tukea myös muuhun opiskeluun, kuten esimerkiksi luentomuistiinpanoihin.</p> <p>Tärkeäksi koettiin se, että on ylittänyt sen aloittamisen rajan – saanut jotain konkreettista tehtyä, vaikka oma osaaminen koettiin hieman heikoksi. Eräs kurssilainen ei esimerkiksi ensin uskaltanut tulla ensimmäiselle kerralle, koska koki osaamisensa puutteelliseksi. Seuraavalla tapaamiskerralla tehty orientoiva tehtävä kuitenkin vapautti hänet.</p> <p>Kaikin puolin nuoret olivat aktiivisia kursseilla ja poissaolot olivat yksittäisiä. Jokainen työsti omaa teostaan eteenpäin vertailematta itseään muihin. Positiivisin yllätys oli se, miten valmiita nuoret olivat jakamaan omia töitään sekä sanallisesti että sarjakuvablogissa. Ryhmä koettiin selvästi luotettavaksi.</p>
----------------------	---

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

Pajantyöskentelyn ohjaaminen	<p>Ohjaaminen oli kaikilla kursseilla luontevaa ja vapaata. Annoin kevyet raamit kaikelle tekemiselle, mutta ohjeistin sitten tekemään omalla tyyllillä. Hankkeen lomakebyrokratia oli aina haastavaa, mutta useimmiten nuoret ottivat sen ihan hyvin vastaan.</p> <p>Sarjakuvan hyödyntämismahdollisuuksia kannattaa jatkossakin korostaa, erityisesti itsensä ja osaamisensa esittelyssä ja mahdollisesti myös työhaastatteluissa.</p> <p>Palauttekeskustelun jätin kurssin päättyessä useimmiten pois ja korvasin sen kirjallisella palautteella. Sen toimivuus kannattaa miettiä ryhmäkohtaisesti. Joitain asioita on paljon helpompi kirjoittaa.</p>
Palaute ja kehittämisideat	<p>Orientoivat tehtävänannot koettiin hyväksi: nopea tapa toimi ideoidessa ja sai kynän liikkeelle. Ne myös vähensivät kriittisyyttä omia töitä kohtaan. Valmiit, annetut aiheen alut (kortit jne.) auttoivat myös liikkeelle ja antoivat lisää vapautta piirtämiseen: sai ja piti ajatella laatikon ulkopuolelta.</p> <p>Jotain kertoo myös se, että alkiolaisilla ei perjantaiamuna välttämättä ollut mitään muita opintoja, mutta siitä huolimatta sarjakuvakurssille tultiin – sen itsensä takia.</p> <p>Yksi kurssilainen koki koko kurssityöskentelyn terapeuttiseksi ja minuutta käsitteleväksi, toinen kanavoi omia huonoja kokemuksiaan lopputyöhönsä ja piti sitä varsin terapeuttisena prosessina. Oma prosessia myös reflektointiin esseissä varsin tarkkaan sekä positiiviselta että negatiiviselta kannalta.</p> <p>Sarjakuva koettiin myös jollain tavalla helpommaksi ja mukavammaksi kuin pelkkä kirjoittaminen: ”koska niin me saadaan lukijalle esiin se, että miten me ollaan tarkalleen kuviteltu se tarina. Se antaa paljon enemmän valtaa näihinkin asioihin.”</p> <p>Kaikki ryhmät olivat kooltaan pieniä, mutta nuoret kokivat sen hyväksi: paikalle tuloa ei tarvinnut jännittää. Toisten kanssa oli helppo toimia ja puhua.</p> <p>Ajankäytön vähyyks oli ainut negatiivinen esille tuotu asia kaikilla kolmella kurssilla.</p>

TOIVO-TOIMINTAMALLI - TYÖPAJOJEN SUUNNITTELU- JA ARVIOINTIKEHIKKO

Vipuvoimaa
EU:lta
2014-2020

